

LAPIN LIITTO

Lausunto

28.10.2024

181/10.02.00/2024

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus
pohjois-suomi.hao@oikeus.fi
PL 189
90101 OULU

Asia

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on pyytänyt 15.8.2024 Lapin liiton valtuustoa antamaan lausunnon Lapin liiton valtuuston 20.05.2024, § 5 hyväksymästä Pohjois-Lapin maakuntakaavasta 2040 hallinto-oikeudelle jätettyjen valitusten johdosta.

Hallinto-oikeus on pyytänyt lausuntoa sekä asiakirjoja toimitettavaksi 30.10.2024 mennessä.

Kaavasta ovat valittaneet

- 1 Paliskuntain yhdistys
- 2 Muddusjärven paliskunta
- 3 Suomen luonnonsuojeluliitto, Lapin luonnonsuojelupiiri ry

Lausunnonantaja ja lausunnonantajan yhteyshenkilö

Lapin liiton maakuntahallitus
info@lapinliitto.fi
PL 8056
96101 Rovaniemi

Yhteyshenkilö
kaavoituspäällikkö Juha Piisilä
p. 040 711 8382
juha.piisila@lapinliitto.fi

Lausunto

Hallinto-oikeus on pyytänyt antamaan lausunnon em. asiassa. Lapin liiton hallintosäännön 14 §:n mukaan maakuntahallitus on toimivaltainen antamaan maakunnan liiton lausunnon maakuntakaavan hyväksymispäätöstä koskevassa valitusasiassa.

Maakuntahallitus on kokouksessaan 28.10.2024 § 147 hyväksynyt vs. maakuntajohtajan esityksen lausunnoksi Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelle.

Kaavan täytäntöönpano

Lapin liiton hallitus päätti 26.8.2024 Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 voimaantulosta. Voimaantulokuulutus on julkaistu 18.9.2024 Lapin liiton ja kuntien ilmoitustaululla sekä seuraavissa lehdissä: Lapin Kansa, Inarilainen ja Sompio.

Kaavan kumoamista ja palauttamista koskevat vaatimukset

Maakuntahallitus katsoo, että valituksissa ei ole esitetty mitään sellaista, minkä vuoksi kaavaratkaisua tulisi pitää lainvastaisena. Tästä syystä maakuntahallitus vaatii, että valitukset hylätään.

Maakuntahallitus perustelee valitusten hylkäämisvaatimustaan seuraavasti

1 Paliskuntain yhdistyksen valitus

Valituksessa paliskuntain yhdistys (jäljempänä yhdistys) on vaatinut, että hallinto-oikeus kumoaa valituksenalaisen Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 hyväksymistä koskevan päätöksen ja palauttaa asian Lapin liitolle tarvittavien kaavamuutosten tekemistä varten. Vaatimusta on perusteltu muun ohella sillä, että maakuntakaavan maa- ja metsätalousvaltaisia alueita koskevat kaavaratkaisut eivät pääosin täytä maakuntakaavalle maankäyttö- ja rakennuslaissa asetettuja sisältövaatimuksia otettaessa huomioon niiden sijoittuminen poronhoitoalueelle. Kaavamerkinnot eivät harhaanjohtavuutensa takia perustu myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittamiin riittäviin selvityksiin.

Metsätalous ja poronhoitovaltaiset alueet on virheellisesti merkitty M-alueiksi eikä M-1 alueiksi

Valituksessa on katsottu, että maakuntakaavassa laajat metsätalous ja poronhoitovaltaiset alueet on virheellisesti merkitty metsä- ja maatalousvaltaisiksi alueiksi kaavamerkinnällä M (jäljempänä M-alue). Nämä M-alueita koskevat kaavamerkinnot ja niiden mukaiset aluevaraukset ovat virheellisiä, sillä kyseisten alueiden maankäytön päämuotoja ovat kaava-alueella yksinomaan poronhoito ja metsätalous, ei maatalous. Valittaja katsoo, että Pohjois-Lapin maakuntakaavassa kaavamerkinnöillä (M) osoitetut maa- ja metsätalousvaltaiset aluevaraukset on muutettava kaavamerkinnöiksi (M-1) metsätalous ja poronhoitovaltainen aluevaraus.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Poronhoitolain 2 §:n mukaan: ”Tähän lakiin liittyvässä kartassa olevan rajan pohjoispuolella sijaitsevat valtion maat muodostavat erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen. Tällä alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista.”

Maakuntahallitus toteaa, että kaavassa metsätalous- ja poronhoitovaltaiset alueet (M-1) on määritelty poronhoitolain 2 §:n mukaisesti. Aiemmissa maakuntakaavoissa M-1-merkintää ei ole käytetty, vaan sen sijaan on käytetty merkintää M. Poronhoitolain 2 §:n määrittelemän erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen eteläpuolella on käytetty M-aluemerkintää. Merkinnällä M osoitetaan pääasiassa maa- ja metsätalouksikäyttöön tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää alueen pääasialliseen käyttötarkoitukseen sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin, joita ovat

esimerkiksi loma-asuminen, poronhoito, luontaiselinkeinot, asuminen, maa-ainesten ottaminen sekä jokamiehen oikeuksien mukainen ulkoilu.

M-merkintä ei rajoita poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Poronhoito ja sen merkitys on tunnistettu koko maakuntakaava-alueella.

Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvataan maakuntakaavassa koko maakuntakaava- aluetta koskevilla määräyksillä sekä merkintäkohtaisilla määräyksillä. Koko maakuntakaava-alueella koskevan määräyksen mukaan *"Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa."*

Poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä turvaavia määräyksiä on myös muun muassa seuraavissa merkinnöissä:

- Saamelaisten kotiseutualue
- Metsätalous- ja poronhoitovaltainen alue (M-1)
- Luontaistalous- ja poronhoitovaltainen alue (Ms-1)
- Metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU-3)
- Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue
- Poronhoidon kannalta erityisen tärkeä alue/kohde/aita (ph)
- Tuulivoimaloiden alue (tv)
- Kaivosalue (EK)
- Ampuma- ja harjoitusalue (EAH)
- Päärata, ohjeellinen / vaihtoehtoiset linjaukset (pr/o)
- Päärata, yhteystarve (pr/yt)

Poronhoito on osa saamelaista kulttuuria ja yksi saamelaisten perinteisistä elinkeinoista. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa on turvattu poronhoitoa myös lisäämällä useaan kaavamerkintään velvoite turvata saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tällaisia merkintöjä ovat mm:

- Jäämeren käytävä (LK)
- Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealue (mv)
- Maaseudun kehittämisen kohdealue, jolla korostuu saamelaiskulttuuri (mk-1)
- Saamelaisten kotiseutualue (sa)
- Koltta-alue (ka)
- Saamelaiskulttuurin ja -hallinnon keskuskylä (ats)
- Metsätalous- ja poronhoitovaltainen alue (M-1)
- Luontaistalous- ja poronhoitovaltainen alue (Ms-1)
- Metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU-3)
- Matkailupalvelujen alue/kohde (RM)
- Matkailukohde (rm)
- Erämaa-alue (se)
- Voimajohto, yhteystarve

Maakuntakaavassa osoitetaan myös M-alueilla sijaitsevia poronhoidon kannalta erityisen tärkeä

alue/kohde/aita -merkintöjä (ph). Maakuntakaava-alueen ph-merkinnöillä on osoitettu 115 erotusaitaa ja 16 erillistä laidunkierro-/estearia, pht-merkinnällä on osoitettu 9 poroteurastamaa. Lisäksi maakuntakaavassa osoitetaan erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue ja paliskuntarajat.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. **Maakuntakaava on yleispiirteinen ja strateginen alueidenkäytön suunnitelma.** Maakuntakaavassa on arvioitu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti vaikutukset poronhoitoon merkintä- ja määräyskohtaisesti. Vaikutustenarviointi löytyy kaavaselostuksen luvusta 8, vaikutukset poronhoitoon luvusta 8.15 ja paliskunta-kohtainen vaikutustenarviointi luvusta 8.15.1. Maakuntakaavamääräysten ja -merkintöjen arvioidut vaikutukset taulukkomuodossa löytyvät liitteestä 3.

Lisäksi kaavaselostuksen liitteessä 9 on maakuntakaavatyön yhteydessä laaditut paliskuntakuvaukset, joissa tuodaan esille jokaisen Pohjois-Lapin kaava-alueen paliskunnan perustiedot, paliskunnan alueen luonnon olosuhteet, paliskunnan poronhoitotapa ja paliskunnan alueelle maakuntakaavassa osoitetut kaavamerkinnot.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan vaikutustenarvioinnissa on arvioitu mm. tuulivoima- ja kaivosalueiden, rata- ja tielinjausten, moottorikelkkailun, matkailun, voimajohtojen sekä puolustusvoimien harjoitusalueiden vaikutuksia poronhoitoon. Lisäksi on laadittu maakuntakaavatasoisen paliskunta-kohtaiset vaikutustenarvioinnit. Vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu mm. laajojen suojelualueiden turvaavan poronhoidon toimintaedellytyksiä erityisesti laidunalueiden osalta, mutta tunnistettu myös poronhoidolle aiheutuvan muusta alueidenkäytöstä negatiivisia vaikutuksia. Maakuntakaavassa on kaavamerkinnoin ja määräyksin ohjattu yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ottamaan huomioon poronhoidon toiminta- ja kehittämismahdollisuudet.

Maakuntahallitus katsoo, että maakuntakaavan vaikutustenarviointi on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti ja että poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseksi maakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset ja maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaavamerkinnot vastaavat maakunnan tarkoituksenmukaista alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Maakuntakaava ei ole lainvastainen sillä perusteella, että joku toinen kaavamerkintä kuin M, olisi ollut valittajan näkemyksen mukaan poronhoidon näkökulmasta tarkoituksenmukaisempi.

Tuulivoimaloiden aluetta TV-2355 koskeva lainvastaisuus

Valituksessa on katsottu, että tuulivoimaloiden aluetta **TV-2355** koskevan kaavaratkaisun osalta kaava on VATien vastainen, eikä täytä kaavan sisältövaatimuksia, kun tuulivoimaloita sijoituu poronhoitoalueelle ottaen huomioon alueen toteuttamisesta poronhoidolle aiheutuvat vaikutukset ja kohtuuton haitta.

Valituksessa on todettu, että ” *Tuulivoimala-alue TV-2355 sijoittuu alueen poronhoito-oikeuden omaavan Syväjärven paliskunnan keskeiselle toiminta-alueelle. Osoitettu TV-2355 alue tulee paliskunnan lounaisosaan. Jopa viidesosa paliskunnan koko eloporumäärästä laiduntaa alueella. Alue on paliskunnan tämän osan porojen tärkein kesä- ja talvilaidun alue ja sen vieressä sijaitsevassa Kuussokan erotusaidassa pidetään vuosittain vasanmerkitykset ja poroerotukset.*

Alueen rakentaminen tuulivoimateollisuudelle lopettaisi alueen poronhoidon, sillä porot eivät voisi laiduntaa alueella laitumien ja laidunrauhan menettämisen vuoksi. Erotusaita jäisi pois käytöstä. Haitta tämän paliskunnan osan poronhoidolle ja poronhoitajaperheille olisi kohtuuton.”

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntakaavassa Tuulivoimaloiden alue (tv) -merkinnällä osoitetaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamia tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvia alueita. ”Tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan muodostamiin ryhmiin ja niin lähelle toisiaan kuin energiatuotannon taloudellisuus huomioon ottaen on mahdollista. Alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin sekä valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.”

Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on annettu koko maakuntakaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys, jonka mukaan: ” Tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan yksiköihin. Kunnan kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoiman rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen, loma-asutukseen, linnustoon ja muuhun eläimistöön, luonnon monimuotoisuuteen ja kulttuuriperintöön sekä yhteisvaikutukset muiden maankäyttöhankkeiden kanssa ja lievennettävä haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden suunnittelussa on turvattava puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä selvítettävä ja otettava huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset tutkajärjestelmiin, puolustusvoimien radioyhteyksiin ja muihin viestintäjärjestelmiin.

Tuulivoimaloita ja muita korkeita rakenteita suunniteltaessa on otettava huomioon lentoesteiden korkeusrajoitukset.”

Lisäksi maakuntakaavassa on annettu koko maakuntakaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys, jonka mukaan: ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä Koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.”

Maakuntakaavassa osoitetaan poronhoidon kannalta erityisen tärkeillä alue/kohde/aita -merkintöjä (ph). Merkintää koskee suunnittelumääräys: ”Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valita poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja. Moottorikelkkailu- ja ulkoilureitit tulee suunnitella niin, että ne risteävät mahdollisimman harvoissa kohdissa pysyvän poroaidan kuten työ- ja laidunkiertoaidan kanssa ja että porojen kulku aidan läpi reitin kohdalta pyritään estämään.”

Lisäksi maakuntakaavassa osoitetaan erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue ja paliskuntarajat.

Maakuntahallitus toteaa, että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisen jälkeen valituksessa esitetty tavoite ei sisälly enää 1.4.2018 hyväksytyihin valtakunnallisiin

alueidenkäyttötavoitteisiin. Vuonna 2018 voimaantulleessa valtioneuvoston päätöksessä poronhoitoa koskevat tavoitteet on kytketty saamelaiselinkeinojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota muun ohella maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja alueen kulttuuriperinnön vaalimiseen. Saman lainkohdan mukaan kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei alueen oikeudenhaltijoille aiheudu kohtuutonta haittaa.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, jossa osoitettujen tuulivoimaa koskevien merkintöjen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelu- ja lupamenettelyä. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 osoitettujen tuulivoimaloiden alueiden tai tuulivoimapotentiaalisten alueiden tarkkaa voimalamäärää, sijaintia tai kokoa ei ole ratkaistu. Maakuntakaava mahdollistaa näin ollen useita tv-alueen jatkosuunnittelu- ja toteuttamisvaihtoehtoja. Jatkosuunnittelussa rakentamisen vaikutuksia voidaan selvittää kuntakaavoituksen ja mahdollisen YVA-menettelyn yhteydessä.

Syvärven paliskunnan käytössä olevan alueen pinta-ala on 2263,45 km² (226 345 ha) ja maakuntakaavassa osoitettujen tv-alueiden pinta-ala noin 34,8 km² eli noin 1,5 % koko paliskunnan pinta-alasta. Paliskunnan erotusaitoja on kaavassa osoitettu ph-merkinnällä 16 kappaletta.

Laidun	laitumen pinta-ala paliskunnan alueella (km ²)	laidunalue ja tv-alue päällekkäin(km ²) / tv-alueita leikkaavien laidunten pinta-ala (km ²)
kevätlaidun/vasoma-alue	755,0	3,2 / 143,4
kesä laidun	812,1	0 / 0
syyslaidun	565,0	2,4 / 12,9
talvilaidun	933,8	34,8 / 125,5

(lähde: TOKAT-aineisto 2024)

Maakuntakaavaa laatiessa liitto on ottanut huomioon poronhoidon turvaamisen edellä esitetyn tavoin maakuntakaavamerkinnöin ja -määräyksin vuorovaikutteisen prosessin jälkeen. Maakuntahallitus toteaa, että kaavaratkaisussa poronhoidon toimintaedellytyksiin on kiinnitetty erityistä huomiota, vaikka valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteet sitä eivät enää edellytä saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Liiton velvollisuutena on ollut myös maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisesti yhteensovittaa alueen muut maankäytön intressit ja ottaa huomioon poroelinkeinojen kehittämisedellytysten ohella myös muiden elinkeinojen toimintaedellytykset ja tarpeet sekä esim. ympäristöarvot. Tästä syystä poronhoitoalueelle on esitetty myös tuulivoimaloiden alueita. Liitto on ottanut huomioon poronhoidon toimintaedellytykset kaavassa sekä poronhoitoa erityisesti koskevin merkinnöin ja määräyksin, että muulle maankäytölle asetetuista poronhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta edellyttävistä määräyksistä. Maakuntahallitus katsoo, että kaava täyttää maakuntakaavan sisältövaatimukset poronhoidon toimintaedellytysten huomioon ottamisessa ja turvaamisessa.

Kotalehdon alueen osoittaminen Pohjois-Lapin maakuntakaavassa tuulivoimaloiden alueena perustuu Lapin tuulivoimaselvitykseen 2022, joka toteutettiin maaliskuun aikana 2022

Ympäristöministeriöltä saadulla avustuksella. Selvityksen keskeisenä tavoitteena oli löytää tuulivoimatuotantoon potentiaalisia alueita maakuntakaavoituksen taustaksi sekä laatia maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittama riittävä selvitys ja merkittävien vaikutusten arviointi mahdollisen maakuntakaavoituksen lähtötiedoiksi ja kuntakaavoituksen tueksi. Selvityksessä tunnistettiin yhteensä 46 potentiaalista tuulivoima-aluetta, joista yksi oli Kotalehdon alue.

Kotalehdon alueen kohdekortissa (Lapin tuulivoimaselvitys 2022, Liite 1. Kohdekortit: Alue 2. Kotalehto s.142-144) todetaan vaikutuksista porotalouteen: *”Kohtuutonta haittaa arvioitaessa ovat laidunalue menetykset paliskunnalle vähäisiä, mutta tokkakunnalle suuria. Muita laidunmaita löytyy Kukasjärven toiselta puolelta, mutta sinne pääsemistä häiritsee alueen sijainti maantieteellisesti mahdollisella kohdalla. Myös suurin osa alueella tehtävästä porotyöstä hankaloituu, sillä ennestään vähän rakennetulle alueelle muodostuva infrastruktuuri aiheuttaa todennäköisesti porojen liikkumisen muutoksia. Alueen toteuttaminen nykyisellä laajuudellaan aiheuttaa suurta haittaa poronhoidolle paikallisesti. Haitat vaikuttavat painottuvan etenkin alueen pohjois- ja länsipuolelle, joten alueen pienentämisellä ja voimaloiden sijoittelulla voidaan ennalta arvioiden lieventää haittoja.”*

Maakuntahallitus toteaa, että vaikutusten arvioinnin mukaan poronhoitoalueelle sijoittuvasta maankäytöstä voi aiheutua poronhoidolle muutoksia ja negatiivisia vaikutuksia. Kaavaselostuksen kappaleessa 8.15. Vaikutukset poronhoitoon on tunnistettu tuulivoiman mahdolliset negatiiviset vaikutukset ” *Maakuntakaavassa osoitetut uudet tuulivoima- ja kaivosalueet (tv, EK) voivat haitata poronhoitoa sijoittuessaan poronhoidon kannalta tärkeille laidunalueille. Tuulivoima- ja kaivosalueet muun muassa pienentävät ja pirstovat porojen laidunalueita sekä aiheuttavat meluhäiriöitä. Lisäksi porojen laidun- ja kulkureiteissä voi tapahtua muutoksia. - -Vaikutukset poronhoitoon arvioidaan tarkemmin yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja hankekohtaisissa ympäristövaikutusten arviointimenettelyissä, mikäli maakuntakaavassa osoitetut alueet etenevät hankkeiksi.”*

Vaikutuksia ei liiton käsityksen mukaan voi pitää kuitenkaan kohtuuttomina ottaen huomioon M-alueiden laajuus ja tuulivoima-alueiden arvioidut alueidenkäyttötarpeet. Maakuntahallitus katsoo, ettei kaava aiheuta poronhoidolle kohtuutonta haittaa, kun otetaan huomioon, että maakuntakaavalla ei ole ratkaistu tuulivoimaloiden rakentamisen edellytyksiä. Tuulivoimaloiden rakentaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, jossa voimaloiden yksityiskohtaisemalla sijainnin suunnittelulla sekä voimaloiden määrällä voidaan vähentää rakentamisesta aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia.

Oikeudenkäyntikulut

Paliskuntain yhdistys on vaatinut, että Lapin liitto veloitetaan korvaamaan yhdistyksen oikeudenkäyntikulut ilman arvonlisäveroä laillisine korkoineen myöhemmin esitettävän laskun mukaisesti kuukauden kuluessa siitä, kun hallinto-oikeus on antanut asiassa ratkaisunsa.

Lapin liiton maakuntahallitus vaatii, että edellä mainittu muutoksenhakija kantaa itse omat oikeudenkäyntikulunsa. Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 95 §:n mukaan oikeudenkäynnin osapuoli on velvollinen korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan. Maakuntahallitus esittää, että hallinto-oikeus ottaa huomioon kohtuullisuutta arvioidessaan, ettei muutoksenhaun tarve ole johtunut kaavanlaatijan virheestä tai muusta laiminlyönnistä.

2 Muddusjärven paliskunnan valitus

Maakuntakaavan valmistelu

Valituksessa on tuotu useassa kohdassa esille, että maakuntakaavan valmistelu ei täytä hyvän hallinnon periaatteita tai poronhoitolain 53 §:n mukaista neuvottelumenettelyä.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntakaavan valmistelua koskevasta vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 6 §) sekä -asetuksessa (MRA 8 §), joissa säädettyjä menettelysäännöksiä sovelletaan hallintolain kuulemissäännösten asemesta. Kaavaa laadittaessa on noudatettu MRL:n vuorovaikutusta ja osallistumista koskevien säännösten lisäksi poronhoitolain mukaista neuvottelumenettelyä. Lapin liitto on ollut valmis kaava- ja erillisneuvotteluiden järjestämiseen alueella osallisten pyynnöstä ja Lapin liittoon on voinut tulla neuvottelemaan sekä tutustumaan kaavaprosessiin vapaasti koko kaavoitusprosessin ajan. Poronhoitolain 53 §:n mukaisten neuvotteluiden lisäksi on käyty useita kaavaneuvotteluita alueen paliskuntien kanssa. Neuvotteluiden avulla on pyritty arvioimaan vaikutuksia ja sovittamaan yhteen muu maankäyttö ja poronhoito. Kaavaselostuksen kappaleessa 1.5 Työnkulku, vuorovaikutus ja hallinnollinen käsittely on esitetty kaavoituksen yhteydessä pidetyt neuvottelut eri tahojen kanssa.

Ensimmäisen kerran pohjoisten paliskuntien kanssa on neuvoteltu tavoitevaiheessa 25.1.2018. PHL 53 §:n mukaisia neuvotteluita on kaavaprosessin aikana pidetty 3 kertaa (4.9.2018, 14.9.2020 ja 30.3.2023). Poronhoitolain mukaisiin neuvotteluihin kutsuttiin paliskuntien lisäksi paliskuntain yhdistyksen, ympäristöministeriön, Lapin ELY-keskuksen, Metsähallituksen ja puolustusvoimien edustajat. Kaavaneuvotteluita on pidetty Muddusjärven paliskunnan kanssa 29.5.2018 ja 24.5.2023.

Maakuntahallitus katsoo, että kaavan vuorovaikutus ja osallistaminen on toteutettu maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen säännösten edellyttämällä tavalla.

Matkailun vetovoima-alue

Valituksessa on tuotu esille, että paliskunta on vastustanut Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealue: Matkailualue Inarijärvi (mv 8404) -kaavamääräystä maakuntakaavan valmistelun ajan. Paliskunta on tuonut esille, että kaavaan merkitty alue on aivan liian laaja ja se sijoittuu kokonaisuudessaan paliskunnan eteläisimpien tokkakuntien tärkeille talvilaidunalueille. Alue kattaa Inarijärven rannan lisäksi Riutulan kylän, Muddusjärven rantaa sekä Otsamotunturin. Paliskunta katsoo, että niin saamelaiselle poronhoidolle (mm. talvilaitumet, porojen kuljetusreitit, porotilojen käyttö) kuin alueella sijaitseville saamelaisten merkittävillä

muinaismuistokohteille massamatkailun aiheuttamien ongelmien ja negatiivisten vaikutusten vuoksi matkailun vetovoima-alue tulee pienentää käsittämään ainoastaan Inarin kirkonkylän alue. Lisäksi paliskunnalla on Tupavaarassa yksityismaalla sijaitseva poroerotusaita, joka on matkailun vetovoima-alueen välittömässä läheisyydessä (tai jopa matkailun vetovoima-alueella, mutta maakuntakaavakartasta ei saa selvää sen ollessa niin suurpiirteinen).

Maakuntakaava on suuressa osassa saamelaiden kotiseutualueita ainoa voimassa oleva maankäyttöä ohjaava kaava, ja sen vuoksi sen sisältämät kaavamerkinnot ohjaavat käytännössä maankäyttöä Muddusjärven paliskunnan alueella. Matkailun vetovoima-alueesta aiheutuu paliskunnan saamelaiselle poronhoidolle huomattavaa haittaa, joka on poronhoitolain 2.2 §:n mukaan kielletty, minkä vuoksi matkailun vetovoima-alue mv 8404 -aluetta tulee pienentää.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntakaavassa on osoitettu kehittämisperiaatemerkinnot matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue (mv). Merkinnot osoitetaan matkailun ja virkistyksen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäyttöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista. Valituksessa esitetty Inarijärven matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyksen kohdealue on osoitettu Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 samalla rajauksella kuin 28.1.2008 lainvoiman saaneessa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 merkintää koskevia suunnittelumääräyksiä on täydennetty ottamaan paremmin huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa poronhoito ja saamelaiskulttuuri.

Merkintään liittyvät seuraavat suunnittelumääräykset, jotka ohjaavat jatkosuunnittelua: *”Aluetta tulee kehittää matkailukeskusten, matkailupalvelukohteiden, maaseutumatkailun, palvelujen ja reitistöjen yhteistoiminnallisena kokonaisuutena alueen pääkäyttötarkoitusten kanssa yhteen sopivalla tavalla. Matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Kulttuuriperintö-, maisema- ja luontoarvoja tulee vaalia matkailun vetovoimatekijöinä.*

Saamelaiden kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”

Kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisiä yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta alueen päämaankäyttöluokkaa. Merkintä ei osoita konkreettista maankäyttöä alueelle, eikä näin ollen ole merkintänä ristiriidassa esimerkiksi luonnonsuojelua osoittavien merkintöjen kanssa.

Kehittämisperiaatemerkinnot suunnittelumääräyksillä ohjataan yksityiskohtaisempaa suunnittelua lieventämään matkailun haittoja poronhoitoon osana alkuperäiskansan oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuria. Samoin suunnittelumääräyksen mukaan matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen.

Maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, joka voi toteutua monella eri tavalla ja jonka toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Matkailun ja virkistyksen laatu ja määrä ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yleis- ja asemakaavoituksessa sekä lupamenettelyssä. Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee huomioida koko maakuntakaava-aluetta koskevat suunnittelumääräykset sekä maakuntakaavassa osoitetut alue-, kohde- ja viiva- ja osa-alueimerkinnot sekä niihin liittyvät suunnittelumääräykset.

Kaavaselostuksen kappaleessa 6.1.6. Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue on tuotu esille edellä mainittua periaatetta: *”Kehittämisen kohdealueiden päämaankäyttö on osoitettu aluevarausmerkinnöillä ja osa-aluemerkinnöillä. Matkailun ja virkistyksen kehittämisessä tulee ottaa huomioon päämaankäytöstä tulevat rajoitteet ja tavoitteet. Esimerkiksi luonnonsuojelualueilla ei saa vaarantaa luonnonsuojelullisia arvoja eikä maa- ja metsätalousvaltaisella alueella metsätalouden kannattavuutta.”*

Kohteen aluekuvauksen kehittämisperiaatteen mukaan alueella säilytetään ja kehitetään monipuolisesti maaseudun elinkeinoja, palveluja, asutusta ja kulttuuriympäristöä. Aluetta kehitetään retkeilyyn, veneilyyn, virkistyskalastukseen sekä saamelaiseen ja paikalliseen kulttuuriin tukeutuvana luontomatkailualueena. Aluetta kehitetään myös kotitarve- ja elinkeinokalastuksen näkökulmista osana paikallisten ihmisten elinkeino- ja kulttuuriympäristöä. Matkailualueita kehitettäessä tulee turvata saamelaisten mahdollisuudet oman kielen ja kulttuurin harjoittamiseen yhteen sopivalla tavalla. Inarijärven valuma-alueella elää yksi Suomen monimuotoisimmista taimenkantakokonaisuuksista, joten alue on tärkeä myös monimuotoisuuden ylläpidon kannalta.

Maakuntakaavan laidinnassa on hyödynnetty poronhoidon paikkatietoaineistoa (TOKAT-aineisto). Poronhoidon paikkatietoaineisto on kerätty SYKE:n ja Luonnonvarakeskuksen hankkeissa vuosina 2015–2018 lukuunottamatta kolmea paliskuntaa, jotka eivät luovuttaneet tietoja hankkeelle. TOKAT-aineistoa ei ole ollut käytettävissä Muddusjärven paliskunnan osalta. TOKAT-aineistoa on täydennetty paliskuntien erotusaitoja sekä este- ja laidunkierroaitoja osalta maakuntakaavoituksen yhteydessä. Päivitettyä aineisto on hyödynnetty maakuntakaavoituksessa.

Maakuntahallitus katsoo, että paliskunnan valituksessa esittämät vaatimukset mv-alueen supistamisen osalta koskevat maakuntakaavaratkaisun muuttamista, eikä maakuntakaava sillä perusteella ole lainvastainen, että jokin toinen ratkaisu olisi ollut tarkoituksenmukaisempi valittajan kannalta.

Moottorikelkkareitti Inari-Pikkuluosma-Kaamanen

Valituksessa on katsottu, että kaavasta puuttuva Inarista Kaamaseen Muddusjärveä pitkin menevä kelkkareitti olisi tullut merkittäväksi kaavaan Inari-Pikkuluosma-Kaamanen reitin sijaan. Valituksen mukaan paliskunta vaatii, että yhteystarve tulee poistaa maakuntakaavasta olemassa olevan, paliskunnan poronhoitoa vähemmän haittaavan reitin korvata huomattavaa haittaa aiheuttavan reitin.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntakaavaehdotuksen ollessa julkisesti nähtävillä ko. moottorikelkkareitti oli osoitettu kulkemaan Inari-Pikkuluosma-Kaamanen välille. Esitys moottorikelkkareitin sijainnin muuttamisesta tuli maakuntakaavaehdotuksen julkisesti nähtävillä olon aikana. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 32 §:n mukaan: *” Jos kaavaehdotusta on olennaisesti muutettu sen jälkeen, kun se on asetettu julkisesti nähtävillä, se on asetettava uudelleen nähtävillä. Uudelleen nähtävillä asettaminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos muutokset koskevat vain yksityistä etua ja niitä osallisia, joita muutokset koskevat, kuullaan erikseen.”*

Saadun palautteen perusteella moottorikelkkareitin merkintä muutettiin yhteystarvemerkinäksi. Yhteystarvemerkinä ei osoita reitin tarkkaa sijaintia, vaan kahden pisteen välisen yhteystarpeen.

Voimajohdon yhteystarve

Valituksen mukaan 400 kV voimajohdon yhteystarve tulee poistaa, koska voimajohdolla ei ole eikä tule olemaan liittymiskohdetta Norjassa. Voimajohdolla on erittäin suuri, pirstova vaikutus sekä paliskunnan talvi- että kesälaitumiin. Voimajohto tulee muuttamaan myös pysyvästi maisemaa paliskunnan alueella. Lisäksi paliskunta huomauttaa, että voimajohto kulkee yksityisten luonnonsuojelualueiden, soidensuojelualueen ja Kaldoaivin erämaa-alueen läpi, joten senkään vuoksi voimajohto ei ole hyväksyttävä. Voimajohdosta aiheutuu paliskunnan saamelaiselle poronhoidolle huomattavaa haittaa, joka on poronhoitolain 2.2 §:n mukaan kielletty, minkä vuoksi voimajohdon yhteystarve tulee poistaa maakuntakaavasta.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukukuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.

Yhteysverkostojen ja energiahuollon kannalta oleellista on valtakunnallisten tarpeiden turvaaminen siten, että edistetään toimivaa aluerakennetta ja kansainvälistä kilpailukykyä. Toimintavarma energiahuolto on tärkeä osa kansallista huoltovarmuutta.

Alueidenkäytön suunnittelulla on keskeinen merkitys energianhuollon toimivuuden varmistamiseksi tarvittavien voimajohtojen ja kaasuputkien toteuttamismahdollisuuksien varmistamisessa.

Fingrid on tehnyt taustaselvityksen maakuntakaavaa varten vuonna 2017 (Pirttikoski-Utsjoki 400 kilovoltin voimajohto). Fingridillä on sähkömarkkinalakiin perustuvat velvoitteet järjestelmävastuusta ja verkon kehittämisestä. Fingrid tarkastelee kantaverkon kehittämistä kokonaisuutena ennakoiden sähkönsiirtotarpeet laaja-alaisesti ja pitkäjänteisesti aina 20–30 vuotta eteenpäin. Sähkön tuotannon ja kulutuksen kasvuun liittyy vielä huomattavia epävarmuuksia. Kuitenkin pitkällä aikavälillä Pohjois-Norjan alueen merkittävä sähkön käytön tai tuotannon lisääntyminen voisi edellyttää Suomen kantaverkon osalta 400 kilovoltin siirtojännitteen käyttöönottoa myös Lapissa. Näistä edellä mainitusta syistä johtuen tulevaisuudessa tulee varautua uuden 400 kilovoltin voimajohdon rakentamiseen Pohjois-Norjasta Suomeen.

Fingridin kantaverkon kehittämissuunnitelman 2024-2033 mukaan 400 kV voimajohtoyhteyden tarve Suomesta Norjan Finnmarkkiin ei ole tarpeellinen seuraavan kymmenvuotiskauden aikana vaan se on tarpeellinen vasta pitkän aikavälin kehityssuunnitelmissa, vuoden 2030 jälkeen.

Voimajohto on esitetty maakuntakaavassa yhteystarpeena, jolla ei osoiteta voimajohdon sijaintia. *Voimajohdon yhteystarvemerkintää koskevat muun muassa seuraavat suunnittelumääräykset:*

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.

Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.

Toiminta tulee suunnitella siten, että rakentamisella ei vaaranneta alueen pohjavesiä.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa Natura 2000 -alueisiin kohdistuvat vaikutukset on tarvittaessa arvioitava LSL:n 35 §:n mukaisesti.

Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa hankkeen vaikutusalue saamelaisten kotiseutualueella määritetään yhteistyössä saamelaisten omien edustuselinten kanssa.”

Mahdollinen voimalinjan yksityiskohtaisempi suunnittelu ja vaihtoehtojen valinta tapahtuu YVA-menettelyssä sekä sähkömarkkinalain mukaisessa menettelyssä. Maakuntakaavan suunnittelumääräykset antavat reunaehdoja jatkosuunnittelulle, huomioimaan mm. Natura-alueet sekä turvaamaan poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.

Maakuntahallitus toteaa, että maankäyttö- ja rakennuslain 19 §:n mukaan maakunnan liiton tehtävänä on maakunnan suunnittelu. Valtakunnallisten ja alueellisten alueidenkäyttöön liittyvien tavoitteiden yhteensovittamisen tuloksena maakuntakaavassa on esitetty alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitettu maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita maankäyttö- ja rakennuslain 25 §:n 4 momentin mukaisesti.

Jäämeren käytävä

Valituksen mukaan Jäämeren käytävän -merkintä tulee poistaa maakuntakaavasta tai rajausta tulee supistaa niin, että merkintä kohdentuu ainoastaan tiealueelle välillä Kaamanen Näätämo, ei tien läheisyyteen metsiin, rannoille, tms.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Lappi-sopimuksen mukaan valtakunnalliset kehittämiskäytävät ovat Lapissa maakunnan ja valtakuntien rajat ylittäviä kansainvälisen taloudellisen toiminnan kehittämisalueita. Maakunnan suunnittelun eteneminen seutukunnittain edellyttää myös, että kokonaismaakuntakaavassa alueidenkäyttömuotoja, kuten kehittämisvyöhykkeitä, on tarkasteltu eri puolilla Lappia yhtäläisin periaattein.

Jäämeren käytävä merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti tärkeä kansainvälinen kehittämiskäytävä.

Jäämeren käytävä ja muut Lappi-sopimuksen mukaiset kehittämiskäytävät on osoitettu yhdenmukaisella merkintätavalla myös muissa seudullisissa kokonaismaakuntakaavoissa.

Merkintään liittyy suunnittelumääräykset: *”Käytävää kehitetään kansainvälisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin, liikenneympäristön laatuun sekä luonnon-, maiseman- ja kulttuuriympäristöarvoihin. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisten liikenneyhteyksien sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset sekä rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.*

Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”

Jäämeren liikennekäytävän perusrungon muodostaa valtatie 4 Kaamaseen. Käytävä jatkuu Kaamasesta Näätämon kautta Norjan Kirkkoniemeen. Jäämeren käytävä yhdistää Suomen pohjoisosat voimakkaasti kehittyvälle Finnmarkin alueelle.

Kehittämisperiaatemerkinnot ovat yleispiirteisiä yhteistoiminnallisia kokonaisuuksia ja tahtotilaa ilmentäviä merkintöjä. Maakuntakaavan mittakaavasta (1:250 00) johtuen kehittämisperiaatemerkinnot on osoitettu laajempina kuin tiealue, jotta tien läheisyyteen osoitetut merkinnät erottuisivat paremmin sekä kaavakartta olisi luettavampi. Ne eivät ole aluevarauksia eikä niitä tule tulkita aluevarausmerkintöjen tavoin. Kehittämisperiaatemerkinnot eivät muuta

alueen päämaankäyttöluokkaa. Merkintä ei osoita konkreettista maankäyttöä alueelle, eikä näin ollen ole merkintänä ristiriidassa esimerkiksi metsätalous- ja poronhoitovaltaisen aluevaraus -merkinnän kanssa.

Maa-ainesten ottopaikat

Valituksen mukaan paliskunta vastustaa Aitajärvet NE (EO 2731) -kaavamerkintää, koska se on porojen kuljetusreitillä ja tärkeä talvilaidunalue. Paliskunta huomauttaa, että POSKI-hankkeen aikana ei ole kuultu paliskuntaa, minkä vuoksi Lapin liitolta on vastuutonta lisätä maakuntakaavaan jonkun toisen tahon toteuttaman hankkeen tuloksia ilman kritiikkiä tuloksia kohtaan ja etenkin ilman eri maankäyttömuotojen todellista yhteensovittamista

Kaavaehdotuksesta puuttuu nelostien varrelta Čiessadasoavin läheisyydessä olemassa oleva soranottoaikka, jota on paliskunnalta pyydetyn lausunnon perusteella aiottu laajentaa.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Aitajärvet NE (EO 2731) merkintä on lisätty maakuntakaavaan POSKI -hankkeen selvitysten perusteella (Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen, GTK 2019). POSKI on koko Suomessa maakunnittain toteutettu valtakunnallinen tutkimus- ja kehittämishankekokonaisuus. Tavoitteena on turvata laadukas pohjavesi, varmistaa maa- ja kiviaineksen saatavuus sekä pitkällä aikavälillä osoittaa vesihuoltoon ja kiviainesten ottoon soveltuvat alueet. Hankkeessa työt keskittyivät pääosin aikaisemmin tutkimattomien pohjavesialueiden ja maa-ainemuodostumien sekä uusien kalliokiviaineksen ottoon soveltuvien alueiden tutkimiseen. Selvityksen perusteella Aitajärvet NE soveltuisi kalliokiviaineisten ottoon. Aitajärvet NE (EO 2731) kohteelle ei ole haettu maa-ainesten ottolupaa. Maakuntakaavassa on EO 2731 kohdetta koskeva suunnittelumääräys: ” *Maa-ainesten ottamistoimintaa suunniteltaessa on turvattava saamelaisien mahdollisuudet harjoittaa omaa kieltään ja kulttuuriaan.*”

Aitajärvet NE (EO 2731) merkintä on ollut maakuntakaavassa osoitettuna maakuntakaavaehdotuksen ollessa julkisesti nähtävillä 12.10. - 15.11.2020 sekä 7.12.2023 - 16.1.2024

Maakuntakaavassa osoitetut maa-ainesten ottoalueet perustuvat maakuntakaavan taustaselvitykseen Geologiset luonnonvarat (2019), jossa selvitettiin silloin yli 50 000 m³ ottoalueet ja niiden mahdollinen laajentuminen. Vuoden 2023 keväällä selvitystä päivitettiin ja tarkistettiin, että onko ko. alueilla vielä luvat voimassa. Uusi alueita päivityksen yhteydessä ei kartoitettu.

Maa-ainesten otto vaatii aina maa-ainelain mukaisen luvan. Maakuntakaavassa Čiessadasoavin läheisyydessä olemassa oleva soranottoaikka on Luontaistalous- ja poronhoitovaltaista aluetta (Ms-1), joka ei rajoita luvanvaraista maa-ainesten ottoa. Merkinnällä osoitetaan pääasiassa luontaiselinkeinokäyttöön ja poronhoitoon tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin. (Esitetyn ottoalueen lupa on voimassa 6.7.2023 -6.7.2033)

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen uusi teurastamo

Valituksen mukaan maakuntakaavaan ei ole merkitty Saamelaisalueen koulutuskeskuksen suunnittelemaa uutta poroteurastamo Inarin kirkonkylän pohjoispuolelle välittömästi 4-tien varteen ja näin ollen yhteensovittamista ei ole tehty.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntakaavassa on osoitettu tiedossa olevat poroteurastamot merkinnällä pht. Merkinnällä osoitetaan poroteurastamoja. Kaavaprosessissa ei ole aikaisemmin ollut esille Saamelaisalueen koulutuskeskuksen suunnittelema uusi poroteurastamo. Maakuntakaavan varaukset tulee perustua olemassa olevaa tietoon ja taustaselvityksiin. Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavaan ei valitusten johdosta voi tehdä enää muutoksia muutoksenhakuvaiheessa.

Porolaitumien ennallistaminen ja parantaminen

Muddusjärven paliskunta huomauttaa, että ilmastonmuutoksella tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia mm. saamelaiseen poronhoitoon. Paliskunta katsoo, että maakuntakaavassa olisi tullut osoittaa laitumien ennallistamis- ja parantamismääräys, mutta Lapin liitto on todennut, ettei sille ole tarvetta, koska Pohjois-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa 2040 on osoitettu useita saamelaiskulttuuria ja poronhoitoa huomioivia merkintöjä ja suunnittelumääräyksiä, jotka ohjaavat yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja näin turvaavat saamelaiskulttuurin ja poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Paliskunta muistuttaa, että sen talvilaidunalueista on hakattu 47,2 % ja laidunalueet ovat erittäin pirstaleiset. Näin ollen tokkakuntien mahdollisuudet pelkästään sopeutua ulkopuolelta tuleviin kilpaileviin maankäyttömuotoihin ja lisäksi ilmastonmuutokseen ovat erittäin rajalliset, jopa olemattomat. Paliskunnalla on suuri huoli, miten saamelaisen poronhoidon toimintaedellytykset kehittyvät kyseessä olevalla maakuntakaavalla sekä mikä on kaavan sosiaalinen hyväksyttävyyden ja kulttuurinen, sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 taustalla on tieto ilmastonmuutoksen etenemisen skenaarioista sekä ilmastonmuutoksen havaituista ja ennustetuista vaikutuksista suunnittelualueella (kaavaselostuksen kappale 2.5). Kaavaratkaisut on pyritty tekemään ilmastonmuutosta hillitseviksi, ennen kaikkea alue- ja yhteiskuntarakenteen tiivyyttä ja eheyttä vaalimalla ja kestäviä liikkumis- ja energiaratkaisuja suosimalla. Suunnittelualueen laajat ja yhtenäiset, hiilivarastoina toimivat suojelu- ja erämaa-alueet ovat olleet keskeisessä asemassa kaavaratkaisuja tehtäessä. Kaavatyössä on pyritty tunnistamaan osoitettujen toimintojen ilmastovaikutukset ja ohjaamaan yksityiskohtaisempaa suunnittelua vaikutusten lieventämiseen.

Maakuntakaavan osoittamat suojelu- ja erämaa-alueet, eli alueet, joilta ei korjata puuta, kattavat noin 51 % kaava-alueesta. Maakuntakaavan osoittamat M-, M-1-, Ms-1-, MU- ja MU-3-alueet kattavat noin 44 % kaava-alueesta. Metsien hoito ja käyttö alueella perustuu metsälain mukaisiin säännöksiin sekä valtion maiden osalta metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmiin sekä alue-ekologisiin suunnitelmiin. Maakuntakaavassa ei osoiteta ennallistettavia alueita erillisellä kaavamerkinnällä, sillä ennallistamistoimenpiteitä voidaan toteuttaa ilman maakuntakaavan ohjausvaikutusta.

Maakuntakaavassa ei ole maankäyttö- ja rakennuslain mukaan ennallistamisvelvoitetta. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on osoitettu useita saamelaiskulttuuria ja poronhoitoa huomioivia merkintöjä ja suunnittelumääräyksiä, jotka ohjaavat yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja näin turvaavat saamelaiskulttuurin ja poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Muun muassa koko kaava-alueella koskevat suunnittelumääräykset: ” *Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.*

Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun

osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.”

3 Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin luonnonsuojelupiiri ry:n valitus

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry (jäljempänä yhdistys) vaatii valituksessaan, että kaava tulee hylätä tai vaihtoehtoisesti kaava tulee palauttaa valmisteluun. Vaatimusta on perusteltu muun ohella sillä, että kaavassa osoitetaan luonnonsuojelualueille metsätalouskäyttöä ja rakentamista. Vaatimusta on perusteltu myös puutteellisilla selvityksillä koskien sini-viheryhteystarpeita sekä puutteilla pohjavesialueiden merkinnöissä ja suojelussa.

Luonnonsuojelualueille on osoitettu metsätaloutta ja rakentamista

Valituksessa on katsottu, että Lapin liitto osoittaa harvinaista piittaamattomuutta luonnonsuojelulaista ja sen tavoitteista, koska kaavassa on osoitettu luonnonsuojelualueille metsätaloutta ja rakentamista. Valituksessa arvostellaan myös ympäristöministeriön maakuntakaavaan kohdistunutta ohjausta. Valituksessa viitataan luonnonsuojelulain §144:ään sekä soidensuojelun perusohjelman mukaisiin alueisiin. Valituksessa katsotaan myös, että kaavassa olisi tullut noudattaa uutta luonnonsuojelulakia ja että kaavaan olisi tullut piirtää merkinnät suojelualueista niiden todellisten ulkorajojen mukaan. Edelleen valituksessa katsotaan, että kaavaa varten tehdyt selvitykset puuttuvat tai ovat puutteelliset ja että kaavan liitteenä ei ole selvitystä siitä, mitä suojelualueita ei suojella. Valituksen mukaan kaavassa ei ole arvioitu metsätalouden vaikutuksia, kun sitä on osoitettu suojelualueiden rajalle. Valituksen mukaan kaavassa olisi tullut määritellä puiden ja metsien suojeluvyöhykkeet linnustoille tärkeiden suojelualueiden (SPA ja SCI) ympärille. Valituksessa on katsottu, että kaava rikkoo lintudirektiiviä.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntahallitus toteaa ensinnäkin, että muutoksenhaun kohteena on maakuntavaltuuston tekemä kaavan hyväksymispäätös, eikä Lapin liitto tässä prosessissa ota kantaa ympäristöministeriön ohjaukseen tai toiminnan lainmukaisuuden arviointiin. Edelleen maakuntahallitus toteaa, että luonnonsuojelulaki (9/2023) on tullut voimaan 1.6.2023. Luonnonsuojelulain 143 §:n mukaan hallintoviranomaisessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 on ollut vireillä maakuntakaavoituksesta vastaavassa hallintoviranomaisessa, eli Lapin liitossa 2.5.2017 lähtien. Näin ollen Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on tullut soveltaa vuoden 1996 luonnonsuojelulakia (1096/1996).

Maakuntahallitus toteaa, että Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 merkinnällä SL osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita sekä Natura 2000 -verkostoon sisällytettyjä alueita. SL-merkinnällä on osoitettu yli 50 hehtaarin kokoiset yksityiset luonnonsuojelualueet. Yhteensä SL-merkinnät kattavat yli 25 % kaava-alueesta (8 913 km²). Ympäristöministeriön oppaan Maakuntakaavan oikeusvaikutukset (08/2002) mukaan luonnonsuojelulain mukaisten ohjelmien ja päätösten ohjeena oleminen tarkoittaa niiden mukaisten alueiden ja kohteiden esittämistä maakuntakaavassa kaavan esitystarkkuuden mukaisella tavalla. Suojeluohjelmaan sisältyvän alueen rajausta voidaan tarkempien selvitysten perusteella osoittaa maakuntakaavassa tarkistettuna.

Pohjois-Lapissa on valtion omistamia alueita muodostettu luonnonsuojelulain mukaisiksi soidensuojelualueiksi laeilla vuosina 1981 ja 1988 sekä asetuksella vuonna 1985. Soidensuojelualueilla on kielletty pääasiassa toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonsuojelun mukaista vesitasapainoa. Soidensuojeluohjelmaan kuuluvien Naatsukka-aavan (SL 4018, SAC ja SPA), Näätävuoman-Sotkavuoman (SL 4029, SAC), Ivalon suiston soiden (SL 4305, SAC ja SPA), Sota-aavan (SL 4309, SAC ja SPA) ja Luoston tunturijaksoon liittyvät soiden (SL 4323, SAC) osalta maakuntakaavan SL-alueerajaus ei kata koko soidensuojeluohjelman aluetta, vaan niiden rajaukset on tarkistettu toteutuneiden suojelupäätösten mukaisesti.

Naatsukka-aavan, Näätävuoman-Sotkavuoman, Ivalon suiston soiden, Sota-aavan ja Luoston tunturijaksoon liittyvien soiden rajaukset on tuotu kaavaan 27.12.2007 vahvistetun Pohjois-Lapin maakuntakaavan rajausten mukaisina. Rajaukset on tuolloin tarkistettu Metsähallituksen esityksestä ja ympäristöhallinnon suostumuksella. Rajaukset ovat olleet nähtävillä Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 valmisteluaineistossa 28.1.-28.2.2019 sekä ehdotusaineistossa, joka on ollut viranomaislausunnoilla 28.1.-28.2.2020 ja 12.5.-30.6.2023 sekä julkisesti nähtävillä 12.10.-15.11.2020 ja 7.12.2023-16.1.2024. Soidensuojelusta vastaavilla tahoilla, Metsähallituksella ja ympäristöhallinnon edustajilla, ei ole ollut huomautettavaa Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 mainituista rajauksista lausunnoissaan tai viranomaisneuvotteluiden yhteydessä.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavassa ei osoiteta rakentamista soidensuojeluohjelma-alueille. SL-alueet Naatsukka-aapa, Ivalon suiston suot ja Sota-aapa rajautuvat metsätalous- ja poronhoitovaltaisiin alueisiin (M-1). Näätävuoman-Sotkavuoman sekä Luoston tunturijaksoon liittyvien soiden SL-alueet rajautuvat maa- ja metsätalousvaltaisiin alueisiin (M). Maakuntakaavan koko kaava-alueita koskeva yleismääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua turvaamaan suojelualueiden läheisyydessä olevien alueiden luonnonarvoja näin ”*Suunniteltaessa suojelualueen, suojeluohjelmaan kuuluvan alueen tai sen läheisyydessä olevan alueen käyttöä on neuvoteltava luonnonsuojelusta ja alueen hallinnasta vastaavien viranomaisten kanssa.*”

Maakuntahallitus toteaa, että luonnonsuojelulaki ja sen tavoitteet on huomioitu Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 maakuntakaavan tarkkuustason vaatimalla tavalla, eikä näin ollen voida katsoa, että Lapin liitto osoittaisi piittaamattomuutta näitä tavoitteita kohtaan. Maakuntahallitus toteaa edelleen, että valituksessa esiin nostettu soidensuojelun perusohjelman mukaisten alueiden suojelu on otettu huomioon kaavarakentamisessa, eikä soidensuojeluohjelman alueille ole osoitettu suojelua vaarantavaa alueidenkäyttöä. Kaavaprosessin jälkeen suojelualueiksi perustettavat soidensuojeluohjelman alueet tulevat huomioon otettavaksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa suoraan luonnonsuojelulain perusteella, vaikka niitä ei maakuntakaavassa esitettäisikään.

Viher- ja siniyhteyksiin sekä vesialueisiin liittyvät puutteet

Valituksen mukaan kaavan aikana ei ole tehty viheryhteystarveselvitystä ja siniyhteystarve Porttipahdasta Pelkosenniemen rajalle Kitistä pitkin ja Lokasta Savukosken kunnanrajalle LUIROA pitkin puuttuu. Valituksessa on katsottu, että kaavassa on jätetty pääosin merkitsemättä W-alueet. Valituksessa nostetaan esille Lokan ja Porttipahdan säännöstellyt järvet, joille olisi valituksen

mukaan tullut antaa sama merkintä kuin Inarinjärvelle. Lisäksi nostetaan esille Kitisen ja Luiron alueet ja niiden merkitys vaelluskaloille. Edelleen valituksessa on katsottu, että arvokkaista vesistöistä puuttuu Pessijoki, josta puuttuu alueen suojelumerkintä. Valituksen mukaan kaavamerkintänä tulee olla suojelu siten, ettei Pessijoen valuma-alueen luonnontilaa saa heikentää hakkuilla, rakentamisella eikä maanmuokkauksilla. Valituksen mukaan Lapin liiton päätös koskien Kemijokea sivuvesineen ei näy maakuntakaavassa millään lailla. Valituksessa on katsottu, että kaavamääräyksiin tulisi lisätä määräys pienvesien suojelusta.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan tausta-aineistoksi on laadittu Pohjois-Lapin maakuntakaavan luonto- ja maisemaselvitys, jossa on tutkittu mm. luonnon ydinalueita ja ekologisten yhteyksien tarvetta sisältäen viher- ja siniviheryhteydet. Selvityksen perusteella maakuntakaavassa osoitetaan 18 ekologista yhteystarvetta. Lisäksi osoitetaan yksi yhteystarve UKK-puistosta Vintilänkairaan ja yksi yhteystarve kansainvälisenä yhteytenä Vätsärin erämaa-alueelta Övre Pasvikin kansallispuistoon. Sekä Luoro että Kitinen osoitetaan maakuntakaavassa ekologisina yhteystarpeina.

Ekologinen yhteystarve-merkinnällä osoitetaan ekologiseen verkostoon liittyviä olemassa olevia tai tavoitteellisia yhteyksiä. Merkintään on liitetty suunnittelumääräys, jonka mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät yhteydet. Myös maakuntakaavan koko kaava-alueella koskeva yleismääräys ohjaa osaltaan yksityiskohtaisempaa suunnittelua huomioimaan ekologiset yhteydet.

Vesialueiden merkintöjen osalta maakuntahallitus toteaa, että Lapin maakuntakaavoissa vesialueet sisältyvät päämaankäyttöluokkiin. Vesialueet ovat pohjakarttatietoa. Lokka ja Porttipahta ovat osoitettu merkinnällä Vesialue/tekojärvi (W-1), jolla osoitetaan sähkövoiman tuotantoon soveltuvia tekojärviä, jotka on rajattu ylävesirajan mukaan. Inarinjärvi on osoitettu suojelualueeksi (SL 3025, varausperuste: Natura VNp 20.8.1998, rantojen suojeluohjelma VNp 20.12.1990, SAC).

Pessijoen osalta maakuntahallitus toteaa, että arvokas vesistö -merkintä perustuu vesistöjen lohi- ja taimenkantojen suojelubiologiseen ainutlaatuisuuteen sekä Suomessa, että maailmanlaajuisesti. Arvokas vesistö -merkinnät on laadittu yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen, Metsähallituksen ja Lapin ELY-keskuksen kalatalousasiantuntijoiden kanssa. Arvokkaiksi vesistöiksi on osoitettu Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 Inarinjärvi siihen laskevine jokineen, sivujoet mukaan luettuina, Tuulomajoen vesistön Suomen puoleiset osat sivujokineen, Näätäjäjoki lohen levinneisyysalueella sekä sivujoet sekä Tenojoki lohen levinneisyysalueella sekä sivujoet. Pessijoki ei kuulu mihinkään näistä, vaan se kuuluu Kemijoen vesistöalueeseen. Pessijoen läheisyyteen ei ole Pohjois-Lapin maakuntakaavassa osoitettu rakentamista, vaan Pessijoki sijaitsee maa- ja metsätalousvaltaisena alueena osoitetulla alueella (M). Pessijoen suojelun osalta maakuntahallitus viittaa edelliseen kohtaan, joka käsittelee Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 SL-merkintöjä.

Lapin liiton päätöksen näkymiseen maakuntakaavassa todetaan, että Lappi-sopimuksessa 2022–2025 korostetaan lohen ja muiden vaelluskalakantojen lisääntymisedellytysten turvaamista maakunnan rakentamattomien ja rakennettujen vesistöjen osalta. Tarkoituksena on edistää rakennetuilla joilla vaellusyhteyksien avaamista mereltä kutualueille. Nykyisissä sekä potentiaalisissa vaelluskalavesistöissä on toteutettava ennallistavia ja elvyttäviä toimia elämän monipuolistamiseksi. Uhanalaista ja erittäin uhanalaista elämää on vaalittava erityisellä huolella. Lapin liitto toteuttaa vaelluskalatyötä muun muassa Kemi-Ounasjoen vaelluskalatyöryhmän ja vaelluskalatyötä edistävien yhdistysten kautta. Lappi-sopimus on Lapin maakunnan kehittämisen tärkein asiakirja, joka sisältää maakuntasuunnitelman vuoteen 2040 ja maakuntaohjelman vuosille 2022–2025. Lappi-sopimuksessa toimenpiteenä mainitaan: *”Toimimme lohen ja muiden vaelluskalakantojen lisääntymisedellytysten turvaamiseksi. Esimerkiksi Kemijoen vesistöalueen ekosysteemin ennallistamiseksi edistetään vaelluskalojen palauttamista tukemalla luonnonmukaisten ohitusuomien rakentamista Kemijoen voimalaitoksilla sekä pienempien jokien ja*

purojen kunnostusta.” Lappi-sopimuksen kirjaus luonnonmukaisten ohitusuomien edistämisestä osana Kemijoen vaelluskalakantojen elvyttämistoimenpiteitä on yksi esille nostettu esimerkki tuettavista toimenpiteistä. Lappi-sopimuksen kirjauksen tarkoituksena ei ole poissulkea myöskään muita mahdollisia lain sallimia vaellusyhteysratkaisuja.

Pintavesien ekologisen tilaluokituksen mukaan Kemijoki on voimakkaasti muutettu vesistö. Kemijoessa ja sen valuma-alueella sijaitsee 21 vesivoimalaitosta, jotka vastaavat yli kolmasosasta Suomen vesivoimatuotannosta. Maakuntakaavassa Kemijoen osalta on tunnistettu alueidenkäytön ohjaustarve, joka on toteutettu voimalaitosmerkintöjen vaelluskalamääräysten kautta. Maakuntakaavamerkinnällä EN osoitetaan energiahuoltoa palvelevia laitoksia tai rakenteita, kuten voimaloita ja suurmuuntamoita. Kalateiden osalta on annettu kohdekohtainen suunnittelumääräys kohteille: EN 2324 (Kirakkaköngäs), EN 2325 (Porttipahta), EN 2326 (Kurittukoski), EN 2327 (Vajukoski), EN 2328 (Matarakoski), EN 2329 (Kelukoski), EN 2330 (Kurkiaska), EN 2331 (Lokka). Suunnittelumääräyksen mukaan ”*Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee luoda edellytykset vaelluskalojen kulkua varten.*”

Maakuntahallitus toteaa, että Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on laadittuun selvitykseen perustuen osoitettu sini-viheryhteystarpeet osana ekologisia yhteystarvemerkeitä. Myös Lappi-sopimuksen tavoitteet näkyvät kaavassa mm. vaelluskalojen kulkuyhteyksiä koskevana suunnittelumääräyksenä. Maakuntahallitus toteaa edelleen, että maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti liiton toimivaltaan kuuluu päättää maakuntakaavan sisällöstä ja kaavassa esittävien alueidenkäyttövarauksien tarkoituksenmukaisuudesta. Kaavamerkintöjen muuttamista ja lisäämistä koskeviin vaatimuksiin maakuntahallitus toteaa, että kaavan lainmukaisuuden arvioinnissa ei ole merkitystä sillä, että joku toinen ratkaisu olisi tarkoituksenmukaisempi. Maakunnan suunnittelun eteneminen seutukunnittain edellyttää, että kokonaismaakuntakaavassa alueidenkäyttömuotoja, kuten vesialueita on tarkasteltu eri puolilla Lappia yhtäläisin periaattein. Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei ole velvoitetta esittää kaikkia alueidenkäyttömuotoja maakuntakaavakartalla, sen sijaan 28 §:n sisältövaatimuksissa mainitut intressit on otettava huomioon kaavaratkaisussa. Edellä esitetyin tavoin vesistönsuojelulliset tavoitteet on otettu huomioon kaavaratkaisussa, eikä kaava liiton näkemyksen mukaan ole lainvastainen valituksessa esitetyillä perusteilla.

Pohjavesialueiden merkintöjen ja pohjaveden suojelun puutteet

Valituksen mukaan pohjavesien suojelun kaavamerkintä puuttuu ja että pohjavesien e-luokkaa ei ole otettu mukaan arviointiin. Lisäksi valituksessa on katsottu, että pohjavesien ja pintavesien suojelutavoitteet ovat puutteellisia ja että kaavaan tulee lisätä, että pohjavedet on suojeltu kaikkialla.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavassa osoitetaan tärkeät tai vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 pohjavesialueet (1- ja 2- sekä e-luokan alueet) on osoitettu osa-aluemerkinnällä päämaankäyttöluokan päälle. Merkinnällä osoitetaan pohjavesialueet, jotka ovat ominaisuuksiltaan arvokkaita ja jotka voivat olla tai ovat yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeitä. Merkintää koskee suunnittelu- ja suojelumääräys: ”*Alueiden käyttö ja aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että pohjaveden laatu, määrä tai käyttökelpoisuus vedenhankintaan eivät niiden vaikutuksesta heikkene.*” Pohjavesialueilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Pohjavesiaineistona on käytetty ympäristöhallinnon pohjavesiaineistoa (päivitetty 10/2023). Lapin ELY-keskus on tehnyt pohjavesialueiden uudelleenluokituksen kaava-alueen Inarissa ja Sodankylässä. Utsjoella luokitus on vielä kesken.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavassa esitetään ja kaavan avulla välitetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen määrittämää tietoa pohjavesialueista, jotka tulee huomioida yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Pohjaveden suojelun suunnittelu ja toteutus tapahtuvat yksityiskohtaisemmassa kaavoitus- ja lupamenettelyissä, jolloin mm. ympäristönsuojelulain 17 §:n mukainen pohjaveden pilaamiskielto konkretisoituu teollisen tai muun pohjaveden pilaantumisvaraa aiheuttavan toiminnan suunnittelua ja toteuttamista koskeviksi lupamääräyksiksi.

Muut huomiot/puutteet

Valituksessa on tuotu esiin, että aluevaraukset EAH 2891,2900 ja 2894 eivät ole metsätalousaluetta. Lisäksi valituksessa katsotaan, että kaavassa ei ole puututtu yksityisautoilun kasvuun ja sen aiheuttamaan luontokatoon.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan merkinnällä EAH osoitetaan sellaiset puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen pysyvässä käytössä olevat tai sellaiseksi suunnitellut ampuma-, harjoitus- ja vastaavat alueet, joilla liikkuminen on rajoitettua. Alueilla on MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Alueilla voidaan harjoittaa metsätaloutta, kun otetaan huomioon puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen toiminnasta aiheutuvat rajoitteet. Metsälakia sovelletaan maakuntakaavan muilla kuin suojelualueiksi osoitetuilla alueilla. Maakuntakaava ei estä metsälain mukaista metsänkäsittelyä.

Yksityisautoilun kasvun huomioinnin osalta maakuntahallitus toteaa, että Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 ohjaa yksityiskohtaisempaa maankäytön suunnittelua mm. koko kaava- aluetta koskevalla suunnittelumääräyksellä, jonka mukaan *”Alueidenkäyttöä ja toimintoja suunniteltaessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, elinympäristön laadun parantamista sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edellytysten kehittämistä. Suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen erityisolosuhteisiin.”* Kehittämisperiaatemerkinällä (jl) osoitetaan joukkoliikenteen kehittämiseen liittyvät yhteystarpeet. Maakuntakaavassa osoitetaan yhteystarve Rovaniemeltä Sodankylään ja Sodankylästä edelleen Ivalon ja Inarin kautta Utsjoen kirkonkylälle. *”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee parantaa joukkoliikenteen saavutettavuutta sekä varata riittävät alueet vaihtoliikenteeseen ja pysäköintiin.”*

LAPIN LIITTO

LIITTEET

- hallituksen päätöspöytäkirja lausunnosta

Toimitetaan erikseen hallinto-oikeudelle

- valtuuston hyväksymismerkinnällä varustettu värillinen kaavakartta kaavamerkintöineen ja kaavamääräyksineen (Alkuperäinen kaavakartta toimitetaan myös postitse)
- kaavaselostus lopullisessa muodossaan
- kaavoituksen perusteena olevat selvitykset ja vaikutusarvioinnit

- vuorovaikutusmenettelyä koskevat asiakirjat
- kaikki muut päätöksen perusteena olevat asiakirjat